

30 nov 2010. Gespreksavond met Bleri Lleshi,
filosoof, politoloog en redacteur van het boek 'Identiteit en interculturaliteit'.
Ondersteund door de documentaire film 'Bxl stad zonder eigenaar' (2009)

Op de affiche: “Vaak denken we over identiteit alsof het ons definitief gegeven zou zijn en beschermd moet worden. Klopt deze visie met de werkelijkheid? Er is steeds meer verscheidenheid in de wereld en dat brengt uitdagingen met zich mee. Een pleidooi voor meervoudige en dynamische identiteiten”

Situering van het initiatief: De gemeente haalde in het kader van 'Zemst vredesgemeente' de interactieve tentoonstelling 'De vredesfabriek' naar Zemst. De tentoonstelling is bedoeld voor kinderen en (jong) volwassenen en wil door tijdige aanpak van 'kleine oorlog' de voeding voor 'grote oorlog' ontmijnen. Met apparaten als de tolerantimeter, de zondebokmolen of de oorlogsdemper worden kinderen geconfronteerd met hun eigen leefwereld, hun vooroordelen, houding en gedrag. De vereniging AZIZ greep de gelegenheid aan om in een gespreksavond de thematiek van vooroordelen en culturele verschillen & uitwisseling ook met volwassenen te bespreken. De basisschool De Waterleest kaderde de gespreksavond in als een lerarenvergadering voor zijn lerarenteam.

De film “Bxl stad zonder eigenaar” laat een achttal jong volwassenen van diverse afkomst aan het woord over wat zij kenmerkend vinden voor hun identiteit en voor het samenleven met anderen. Zij hebben banden met hun land/regio van afkomst, maar voelen zich thuis in België / Brussel / Rotterdam.

Enkele fragmenten:

- “Mezelf echt Turk noemen gaat een stapje te ver, want ik ken de Turkse taal helemaal niet goed”
- “Dus waar hoor je dan thuis? Nou ja, je creëert natuurlijk je eigen cultuur en dan ga je met alle buitenbeentjes die je kent een eigen cultuur vormen en pik je steeds dingen op, ook van hun culturen”
- “Identiteit verandert ook met de tijd. Ik bedoel: zwart zijn in de vorige eeuw is niet hetzelfde als zwart zijn vandaag”
- “Ik heb het gevoel dat ze in België zelf niet eens weten wat een Belg is, laat staan wat ik moet doen om een Belg te zijn, dus heb ik het gevoel dat het een open deur is om te maken wat we eigenlijk willen.”
- “Ik weet dat ik Turkse roots heb, ik kan Turks praten ... maar uiteindelijk ben ik een Belgische. Ik weet het niet, het is niet voor honderd procent, natuurlijk, maar ja. Ik weet het niet.

Het boek 'identiteit en interculturaliteit' (eds. Bleri Lleshi en Marc Van Den Bossche, ISBN 978 90 5487 688 5) stelt o.a. vast dat voor jongeren zowel interculturaliteit als identiteit dynamisch en meervoudig zijn: jongeren schipperen vaak tussen verschillende culturen, maar willen niet voor één cultuur kiezen en de andere uitsluiten.

Om goed te verstaan:

- **identiteit:** wordt gevormd door de persoonlijke levensgeschiedenis van mensen waarin verschillende ervaringsgebieden voorkomen.
- **pluraliteit:** België (Vlaanderen, Wallonië) heeft nooit een eenvormige / monoculturele samenleving gehad. Doorheen de geschiedenis is er altijd veel migratie geweest, veel diversiteit van culturen, ideologieën en opvattingen, levenswijzen ...
- **multiculturaliteit:** een begrip dat pluraliteit en verschil naast elkaar stelt. Mensen van diverse gemeenschappen & culturen leven naast mekaar met behoud van eigen identiteit in één samenleving
- **interculturaliteit:** een begrip dat wijst op **wederzijdse** ontmoeting, communicatie, vaardigheden om mekaar te respecteren en naar mekaar te luisteren, uitwisseling en samenwerking tot stand te brengen.

Bleri Lleshi aan het woord

Identiteit is slechts sinds een 20-tal jaren een belangrijk thema geworden. Het begrip wordt vooral op een postmoderne / nihilistische wijze ingevuld als 'hoe meer verschil, hoe beter'. Het wordt in hoge mate misbruikt om anderen uit te sluiten: "wij tegenover zij". Wie geen Vlaming is, is de vreemde andere.

In Brussel leven zeer veel nationaliteiten: mensen van Franse, Vlaamse en Duitse gemeenschap, medewerkers van de Europese en internationale instellingen, mensen van diverse sociale lagen, migranten en nieuwkomers van diverse afkomst. Ieder van hen heeft in zich elementen van identiteit uit de context van herkomst, maar ook uit de context in Brussel. Op zich is de veelheid van nationaliteiten niet problematisch, wel het naast mekaar leven. Belangrijk is dat ze aanvaarden dat er verschillen zijn, maar ook beseffen dat ze de ruimte/ de stad/ het land met de ander delen en dus gemeenschappelijkheid hebben.

Om met mekaar samen te leven, moeten we zoeken naar manieren om de verscheidenheid die er is, beter te begrijpen en er op positieve manieren mee om te gaan.

Stereotypen en discriminatie verhinderen contact en wederzijdse kennismaking.

Bij stereotypen beperk je de visie op personen: deze kunnen niet anders zijn dan verwacht volgens het stereotype beeld. Dat strookt niet met een meervoudige en dynamische visie op identiteit. Identiteit heeft nog meerdere deelcomponenten die een persoon mee-maken: gender, leeftijd, sociale afkomst,.... Vooroordelen hebben we allemaal. Zonder zou het leven moeilijk zijn. Zaak is dat we ons er steeds bewust van blijven, dat we meningen over mensen kunnen herzien op basis van feitelijke ontmoetingen, dat vooroordelen niet verstarren tot stereotypen. Vooroordelen mogen de kans op ontmoeten niet belemmeren.

De sociaaleconomische ongelijkheden zijn enorm groot en worden nog steeds groter. De verantwoordelijkheid voor de sociale verandering wordt te eenzijdig bij het individu gelegd en niet bij de structuren.

Concrete voorbeelden:

- * de hardnekkige taalstrijd. Waarom maken we in Brussel geen tweetalig onderwijs (neem het voorbeeld van de Europese scholen. Er zijn ook initiatieven van Foyer in die zin).
- * het personeelsbestand van de overheid, van scholen. Waar is de diversiteit die zo luid voor anderen gepredikt wordt?
- * geringe ouderparticipatie van bepaalde groepen van nieuwkomers. Een veel voorkomende klacht. Nu heeft onderzoek aangetoond dat ouders van meerdere andere culturen de school als dé autoriteit beschouwen en aanvaarden. Ze vertrouwen hun kinderen toe aan de school en vinden het ongeoorloofd om zich als ouder te mengen op het terrein van de school. Deze visie ouder-school had de autochtone bevolking vroeger ook.

In gesprek met het publiek.

- Opmerking: "Taal is een groot obstakel voor de kinderen in de school". - Zeker, en daarom is het een goede maatregel dat kinderen verplicht kleuteronderwijs volgen. Eigenlijk moet al de crèche gepromoot worden bij anderstalige ouders, maar dat kan (in Brussel voorlopig) nog niet wegens te weinig plaatsen en lange wachttijden
- Vraag: "Vanaf wanneer beginnen kinderen te denken over identiteit? Vanavond zijn hier vooral leerkrachten van basisonderwijs aanwezig". - Kinderen beginnen al heel vroeg vragen te stellen. Ze merken immers verschillen op tussen thuis- en schoolsituatie, taal en opvoedingsmethodes thuis zijn vaak anders dan die op school.... We kunnen niet eisen dat thuis verandert, in school kunnen we wel aandacht besteden aan elementen van de afkomstlanden, zonder in stereotypering te vallen, én ook aan de hedendaagse realiteit van de minderheidsgroepen uit andere landen in België (het is niet realistisch om 50 jaar onafhankelijk Congo te vieren zonder de Congoese gemeenschappen in België daarbij te betrekken).

- We moeten ook oog willen hebben voor het dynamisch aspect: Identiteit evolueert met de tijd. Jongeren evolueren. Waardering en aanmoediging voor het individu zijn zeer belangrijk in hun evolutie.
- Vraag: “Wat met de jongeren die identiteit zoeken in jeugdbendes?” – Zorgwekkend. Waarom doen ze dat? We moeten zoeken naar de oorzaak en deze aanpakken. Als jongeren voelen dat hun eigen verhalen en leefwereld geen plaats vinden in het dominante discours, in de media, in het beleid, dan worden ze opstandig. De remedie ligt niet bij repressie, maar bij aanpak van de oorzaken.
- Opmerking: “In hoeverre is ook een omgeving bepalend bij identiteitsconstructie? Hoe meer een omgeving je als anders ziet, of behorend tot een vaste groep, hoe groter de kans dat je je ook zo zal gedragen?” - Dit speelt inderdaad een rol.
- Opmerking: “Maar vooroordelen zijn er bij ieder van ons, vooroordelen zijn zo oud als de mensheid.” – Akkoord. Vooroordelen op zich zijn niet het probleem. Vooroordelen worden een probleem als er geen contact & ontmoeting is, als er geen gelegenheid is of als we niet open staan om onze vooroordelen te testen en zo nodig te corrigeren. Belangrijk is dus wederzijds contact, wederzijdse participatie en het engagement om aan ieder de kans te geven zich thuis te voelen.

Conclusie: de gespreksavond was een krachtig voorbeeld van hoe een vereniging zoals AZIZ in samenwerking binnen de gemeente een maatschappelijk problematiek bespreekbaar maakt.

Bleri Lleshi schrijft regelmatig een reactie op actuele thema's, ook recensies op nieuwe boeken, theaters en muziek. Wie regelmatig wil volgen kan terecht op zijn blog:

<http://blerilleshi.wordpress.com/>